

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum sit aliqua lex naturalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

QV AEST. XC.

obligantur ad legem obseruandam, in quantum in eorum notitiam deuenit per alios, uel deuenire potest promulgatione facta.

A D TERTIV M Dicendum, quod promulgatio praesens in futurum extenditur per firmitatem Scripturae, quae quodammodo semper eam promulgat. C. 10. parum & princ. **E*** Ilidorus dicit in 2. Etymologiarum, quod lex a legendo uocata est, quia scripta est.

¶ Super questionis nonagesimae prime artis culum primum.

IN articulo primo quæ nonagesima prima nihil aliud notwithstanding occurrit, nisi quod ipsa prouidentia Dei, qua est ratio gubernationis rerum, pro quanto est mensura, & regula obligativa rerum oium in suis actus, & fines ad finem ultimum, legis rationem induit, quis legi subiecta non eodem modo ab illa regulerunt, & obligantur: dum alia rationabiliter, ut intellectu habentia naturaliter, ut intellectu caritatis subdantur.

QV AESTIO XC I.

De legum diversitate, in sex articulos divisâ.

E IN DE considerandum est de diversitate legum. Et circa hoc queruntur sex.

¶ Primò, Vtrum sit aliqua lex æterna.

¶ Secundò, Vtrum sit aliqua lex naturalis.

¶ Tertiò, vtrum sit aliqua lex humana.

¶ Quartò, Vtrum sit aliqua lex diuina.

¶ Quintò, Vtrum sit una tantum vel plures.

¶ Sextò, Vtrum sit aliqua lex peccati.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sit aliqua lex æterna.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non sit aliqua lex æterna. Omnis enim lex aliquibus imponitur: sed non fuit ab æterno, cui aliqua lex posset imponi, solus enim Deus fuit ab æterno, ergo nulla lex est æterna.

¶ 2 Præte. Promulgatio est de ratione legis; sed promulgatio non potuit esse ab æterno, quia non erat ab æterno, cui promulgaretur. ergo nulla lex potest esse æterna.

¶ 3 Præte. Lex importat ordinem ad finem, sed nihil est æternum quod ordinetur ad finem, solus enim ultimus finis est æternus. ergo nulla lex est æterna.

SED CONTRA est, quod * August. dicit in 1. de lib. arb. Lex, quæ summa ratio nominatur, non potest cuiquam intelligenti non incommutabilis, æternaque uideri.

RESPON. Dicendum, quod sicut* supra dictum est, nihil est aliud lex, quam dictamen practicae rationis in principe, qui gubernat aliquam communitem perfectam. Manifestum est autem, supposito quod mundus diuina prouidentia regat, ut in i.* habitum est, quod tota cœitas. In uerbi gubernatur ratione diuina: & id, o ipsa rō gubernationsi rerum in Deo, si cutin principe universtatis existens, legis habet rationem. Et quia diuina rō nihil concipit ex tempore, sed habet æternum conceptum, ut d' Prouer. 8. inde est, quod huiusmodi legem oportet dicere æternam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quæ ea quæ in seipsis non sunt, apud Deum ex istunt, in quantum sunt ab ipso cognita & præordinata, f'm illud Roma. 4. Qui uocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, sic igitur æternus diuine legis conceptus habet rationem legis æternæ, secundum quod a Deo ordinatur ad gubernationem rerum ab ipso præcognitarum.

ARTIC. I. ET II.

F AD SECUNDVM dicendum, quod promulgatio & uerbo, & scripto, & utroque modo lex extenderetur promulgationem ex parte Dei promulgatis. & Verbum diuinum est æternum, & Scriptura uite est æterna; sed ex parte creaturæ audientis, quæ non potest esse promulgatio æterna.

AD TERTIVM dicendum, quod lex importat nem ad finem actiue, in quantum, scilicet per eam dinantur aliqua in finem: non autem passim debet ipsa lex ordinetur ad finem, nisi per accidens in genitane, cuius finis est extra ipsum, ad quem etiam esse est ut lex eius ordinetur: sed finis diuine generationis est ipse Deus, nec eius lex est aliud ab ipso delecta æterna non ordinatur in alium finem.

ARTICVLVS II.

¶ Sicut Quod 91. Art. 1. 8.

Vtrum sit in nobis aliqua lex naturalis.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod non sit in nobis aliqua lex naturalis. Sufficiens enim homo gubernatur per legem æternam. Dicit enim * Aug. in 1. de lib. arb. quod lex æterna est, quia istum est ut oia sint ordinatissima: sed natura nō absit in superfluis, sicut nec deficit in necessariis. ergo nō est homini aliqua lex naturalis. ¶ 2 Præte. Per legem ordinatur homo in suis actibus ad finem, ut si supra habitatum est: sed ordinatur humanorum actuum ad finem non est per naturam, sicut accidit in creaturis irrationalibus, quæ solo appetitu naturali agunt propter finem: sed agit homo propter finem per rationem, & voluntatem. ergo nō est aliqua lex homini naturalis.

¶ 3 Præte. Quanto aliquis est liberius, tanto minus est sub lege: sed homo est liberius oibus alijs animalibus habet. cu igitur alia animalia non subdatur legi naturali, nec homo alicui legi naturali subdet.

SED CONTRA est, quod Rom. 2. super illud, Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. dicit * glo. quod si non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, quæ quilibet intelligit, & sibi consensit quid sit bonum, & quid malum.

RESPON. Dicendum, quæ sicut* iuventum est, lex cu sit regula & mensura, duplice pot est in aliquo uno modo, sicut in regulata & mensurata: alio modo, sicut in regulato & mensurato: quia in quantum participat aliqd de regula, uel mensura, sic regulatur, uel mensuratur. Vnde cum omnia diuinæ prouidentiae subduntur, alegat auctoritatem & mensurentur, ut ex * dictis patet, istum est, quæ oia participant aliquatenus legem in quantum. lex impressione eius habet inclinationem proprios actus, & fines. Inter certa autem rationes excellentiori quodammodo diuinæ prouidentiae iacet, in quantum & ipsa fit prouidentia.

si nō ipsi, & alii prouidens. Vnde & in ipsa participatur ex eterna, per quam habet naturalem inclinationem ratione auctum, & finem. Et talis participatio legis aeternae in rationali creatura, lex naturalis dicitur. undecim Psal. 4. dixit: Sacrificare sacrificium iustitiae. quasi quibusdam querentibus, quae sunt iustitiae opera subiungit: Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? cui questioni respondens dicit: Signatum est super nos lumen uultus tui Domine. quasi lumen rationis naturalis, quo discernimus quid sit bonum, & quid malum, quod pertinet ad naturalem legem, nihil aliud si quam impressio diuini luminis in nobis. unde patet, quod lex naturalis nihil aliud est, quam participatio legis aeternae in rationali creatura.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio illa procederet, si lex naturalis esset aliquid diuersum a lege aeterna, non autem est nisi quedam participatio eius, ut dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod omnis operatio rationis, & voluntatis deriuatur in nobis ab eo quod est secundum naturam, ut supra habitatum est. Nam omnis ratiocinatio deriuatur a principiis naturaliter notis: & omnis appetitus eorum que sunt ad finem, deriuatur a naturali appetitu ultimi finis; & sic etiam oportet quod prima directio auctuum nostrorum ad finem, fiat per legem naturalem.

AD TERTIUM dicendum, qd animalia irrationalia participant rationem aeternam suo modo, si et rationalis creatura: sed quia rationalis creatura participat in intellectu, & rationaliter, ideo participatio legis aeternae in creatura rationali propriis lexi vocatur. nam lex est aliquid rationis, ut supra dictum est. in creatura autem irrationali non participatur rationaliter, unde non potest dici lex, nisi per similitudinem.

ARTICVLVS III.

Vtrum sit aliqua lex humana.

AD TERTIUM sic procedit. Videtur quod non sit aliqua lex humana. Lex enim naturalis est participatio legis aeternae, ut supra dictum est; sed per lege aeternam omnia sunt ordinatisima, ut † Augustus dicit in primo de lib. arb. ergo lex naturalis sufficit ad omnia humana ordinanda. non est ergo necessarium quod sit aliqua lex humana.

¶ 2 Præt. Lex habet rationem mensuræ, ut supra dictum est; sed ratio humana non est mensura rerum, sed potius conuersio, ut in decimo † Metaphys. dicitur. ergo ratione humana nulla lex procedere potest.

¶ 3 Præt. Mensura debet esse certissima, ut dicitur in 10. metaphys. sed dictamen humana rationis de rebus gredendi certissimum, sicut illud Sap. 9. Cogitationes mortalium timide, & incerte prouidentia nostræ. ergo ex ratione humana nulla lex procedere potest.

SED CONTRA est, quod † Aug. in primo de lib. ar.

ponit duas leges, unam aeternam: & aliam temporalem, quam dicit esse humanam.

R E S P O N S U M. Dicendum, quod sicut supra dictum est, lex est quoddam dictamen practicæ rationis. Similis aut processus esse inuenitur rationis practice, & speculationi; utraque enim ex quibusdam principiis ad quoddam conclusiones procedit, ut superius habitum est. Secundum hoc ergo dicendum est, quod sicut in ratione speculativa ex principiis indemonstrabilibus naturaliter cognitis producitur conclusiones diuersarum scientiarum, quarum cognitio non est nobis naturaliter indita, sed per industriam rationis inuenita: ita etiam ex preceptis legis naturalis, quasi ex quibusdam principijs communibus & indemonstrabilibus, necesse

se est quod ratio humana procedat ad aliqua magis particulariter disponenda, & ista particulares dispositions adiuvent secundum rationem humanam dicuntur leges humanæ obseruatis alii s conditioni bus, quæ pertainent ad rationem legis, ut supra dictum est. Vnde* Tullius dicit in sua Rhet. quod iniuriarij est a natura profectum, deinde quedam in consuetudinem ex utilitate rationis uenerunt, postea res a natura profectas, & a consuetudine probatas, legum metus, & religio sanxit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio humana non potest participare ad plenum dictamen rationis diuinæ, sed suo modo & imperfecte. Et ideo sicut ex parte rationis speculativa per naturalē participationem diuinæ sapientiae inest nobis cognitio quorundam communitum principiorum, non autem cuiuslibet ueritatis propria cognitio, sicut in diuinâ sapientia continetur, ita etiam ex parte rationis practicæ naturaliter homo participat legem aeternam secundum quedam communia principia, non autem secundum particulares directiones singulorum, quæ tamen in aeterna lege continentur, & ideo necessarie est ulterius, quod ratio humana procedat ad particulares quoddam legum sanctiones.

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio humana secundum se non est regularis rerum, sed principia ei naturaliter indita, sunt regulæ quoddam generales, & mensuræ omnium eorum quæ sunt per hominem agenda, quorum ratio naturalis est regula, & mensura, licet non sit mensura eorum, quæ sunt a natura.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio practica est circa operabilia, quæ sunt singulare, & contingentes, non autem circa necessaria, sicut ratio speculativa, & ideo leges humanæ non possunt illam infallibiliter habere, quam habent conclusiones demostriatae scientiarum. Nec oportet, qd omnis mensura sit omnimodo infallibilis, & certa, sed secundum quod est possibile in genere suo.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fuerit necessarium esse aliquam legem diuinam.

AD QUARTVM sic procedit. Videtur quod non fuerit necessarium esse aliquam legem diuinam, quia, ut supra dictum est, lex naturalis est quedam participatio legis aeternae in nobis, sed lex aeterna est lex diuina, ut supra dictum est. ergo non oportet quod propter legem naturalem, & leges humanas abeade riuitas, sit aliqua alia lex diuina.

¶ 2 Præt. Eccl. 15. dicitur, quod Deus dimisit hominem in manu consilii sui, consilium autem est ad rationis, ut supra dictum est. ergo homo dimisitus est gubernationi sua rationis, sed dictamen rationis humana est lex humana, ut supra dictum est. ergo non oportet quod homo alia legem diuinam gubernetur.

¶ 3 Præt. Natura humana est sufficientior irrationalibus creaturis, sed irrationales creature non habent aliquam legem diuinam praeter inclinationem naturali, eis inditam. ergo multo minus creature rationalis debet habere aliquam legem diuinam praeter naturalem legem.

SED CONTRA est, quod David expetit legem a Deo sibi ponì, dicens 117. Psalm. Legem pone mihi, Domine, in via iustificationum tuarum.

R E S P O N S U M. Dicendum, quod propter legem naturalē, & legem humanam, necessarium fuit ad directionem humanę uitę habere legem diuinam, & hoc propter quatuor rationes.

q. præc. per
coram.
Dullus li. 2.
de inventio
fol. 4. ante fi
nem lib.